Seminatur enim non illic ſemen?
Parum enim quærens ex agro capiet.

Ariſtoph.

44 Suum ſemen ſeminat è cœlo Chriſtus Sator & Redemptor : hoc èſt *ſemen verum*, ut prædixit Ierem.2.21. *ſanctum*, Iſai.6.13. Legitimum nempè, ut diximus, *Tom.* 5. *T.*11. *n.*37. Plerunque pervertunt (qui ſua quærunt, non quæ Ieſu-Chriſti) hoccine ſemen; fitque *ſemen mendax*, ut ait Iſai.57.4. igitur ſuum ſemen ſeminant ; & nequaquàm debent ſibi, aut ſuum ſemen ſeminare. *Specioſa & aliquo iuſtitiæ colore tincta* (infit Peluſiota, *Epiſt.* 149.) *non tamen reverá iuſta. Quapropter ſi Platoni credis dicenti: Summum malitiæ & improbitatis gradum eſſe, eum qui iuſtus non ſit, iuſtum tamen videri velle; noli ſectari illa, quæ iuſta videntur, ſed quæ reverà iuſta ſunt.* Hæc ſunt quæ dicuntur Doctrinæ hominum, ſpretis mandatis Dei, de quibus D. N. Ieſus : *Sine cauſa colunt me docentes doctrinas & mandata hominum.* Matth. 15.9. & Marc. 7. 7. Semen enim verum apparet eorum ſatione corruptum, degener, illegitimum, depravatum, ſeminantibus ſuum ſemen ad ſeminandum; ſed non in fructum : non in ædificationem, ſed in deſtructionem, propter ſeminis boni vafram ſpeciem : etenim fructum ſementis gravida ferret, modò à vero ſemine, ut ius erat, dimanaret. Pudeat inquiſitores ſæculi ſanctitatis ſpecioſè larvatæ, ſine fructu æternitatis, cui debebant incumbere. *Nulla ſine Deo mens bona eſt. Semina* (infit Seneca, *Epiſt.*73.) *in corporibus humanis divina diſperſa ſunt : quæ ſi bonus cultor excipit, ſimilia origini proderunt, & paria his ex quibus orta ſunt, ſurgunt : ſi malus, non aliter quàm humus ſterilis ac paluſtris, necat; ac deinde creat purgamenta pro frugibus.* Theatrum huius audaciæ & ſupplicium, videris apud Ezech.3 à *n.*18.

Peluſiot. *Quæ dicuntur doctrinæ hominum?* *Hypocritæ fraudes ſpecie virtutis.* Senec.

45 Etiam *Suum* aliter exponi valet, dum in fructum ſeritur nobile ſemen. *Suum* ſinguli ſatores poſſunt dicere, quanvis ſit Dei, quia unicuique datur grátia ſic & ſic. Conceduntur gratiæ in Eccleſiæ ædificationem, & pulchritudinem, tanquàm membra humano corpori. *Singuli ſumus membra alter alterius* (ait Anſelm. in *Epiſt. ad Rom.*12.) *non uno quidem modo; ſed habentes diverſas donationes ſpiritualium munerum differentes ab invicem, ſecundum gratiam, quæ data eſt nobis á Deo : quia ſecundum quod unicuique Deus dedit gratis, habet iſte hoc donum, & ille aliud.* At ſi in ſolidam literam dirigatur ſenſus; *Qui ſeminat ſemen ſuum*, perſpicuo Hebraiſmo, eſt, *exit qui ſeminat, ſeminare ſemen ſuum*: hoc eſt, hoc vel illud: grana ſcilicèt ſeminis, quæ elegit vel decrevit ſeminare. Unde parabola eſt de regno Cœlorum, ſcilicèt Eccleſia, in qua Prædicator, ſimilis eſt ſeminanti, & ſemen iuxta materiam electam ad Eccleſiæ ædificationem. Gratias gratis datas enumerat Doctor Gentium, dicitque: *Sive miniſterium in miniſtrando* (de quo egimus *Tautol.*5. *n.*37.) *ſive qui docet in doctrina, qui exhortatur in exhortando.* Caietanus in geminationibus his priorem vocem accipit de dono, poſteriorem autem de doni uſu, exhibitione aut exercitio. Minimè extra propoſitum literæ, ne gratiæ ad utilitatem cœlitùs conceſſæ, ſint otioſæ. Ego autem in haccine duplici periodo arbitrarer duplex cœleſte donum deſignari : nimirùm Conſilij & Scientiæ, de quibus DD. Scholaſtici cum D. Thom. 1.2. *quæſt.*68. Donum Scientiæ, tò *Qui docet in doctrina*: Conſilij verò, tò *Qui exhortatur in exhortando.* Ab uno diverſa ſunt, in ſingulíſque meditanter ſigillatur materia: equidem ſi qui docere propter ſcientiæ donum debet ex munere, exhortatur; qui exhortari propter conſilij donum, docet, vel interpretatur Scripturas; proculdubiò ſingulorum opus erit otioſum : nulla enim gratia in alienum opus, ut patet in exterioribus ſenſibus. Ita gratia micat. Unuſquiſque in qua vocatione vocatus eſt, in ipſa permaneat. Dum dicitur *Qui docet*, vel *qui exhortatur*, quantum auguror, non de uſu aut practica doctrinæ & exhortationis accipiendum eſt; ſed de potentia : ita ut in ſecunda voce ſignetur gratiæ materia; in primo verò ſumatur actus ſecundus pro primo. Q. d. Qui poteſt docere, Qui poteſt exhortari, doceat & exhortetur; quatenùs doctrina & exhortatio ſignet uſum in potentibus docere & exhortari.

Anſelm. Rom. 12.7. 8. *Quid ſit, docere doctrina?* *Nihil agatur extra miniſterium.* *Actus ſecundus pro primo.*

46 Pro *Exhortari* Alapide intelligit *Conſolari* : & tam in conſolatione aut exhortatione, & doctrina tunc intelligenda aliqua ſingularis excellentia, pro ſuperlativo geminatione ſumptà : hoc eſt, in ſumma doctrina, eximia exhortatione, conſolatione ſingulari, quo Helleniſmo uſus eſt Paulus (uſurpatà actione pro materia actionis, ſubiecto, aut obiecto, ut dixi, *num.* 36.) dicens : *Conſolatione, qua conſolatus eſt in vobis.* Hoc eſt, magnà & optatiſsimà conſolatione. Aut per Hendiadym : velut cùm dicit, 1. Cor. 14. 3. *Exhortationem & conſolationem* : ideſt, conſolationem hortatricem, vel conſolatricem exhortationem. Denique delicari poſſunt per æquivalentiam adverbiorum; ſenſuſque ſit, Qui eximiè docet, & ſingulariter ſuadet. De huiuſmodi phraſibus ſæpe alibi diximus, & profanis, ſacriſque auctoritatibus roboravimus. Patriarcha SS. Benedictus d. *cap.*2. infit : *Ergo cùm aliquis ſuſcipit nomen Abbatis, duplici debet doctrina ſuis præeſſe diſcipulis.* Ideſt, exemplo & eloquio; quaſi hoc ſit docere : aliter, non docere, ſed dicere

Geminatio pro ſuperlativo. 2. Cor. 7.7. *Hendiadys.* *Geminatio pro adverbio.* S. Bened.

cere verba & verba; quia non docet in doctrina. Hoccine tropologicum, de quo Iſai.24.15. *In doctrinis glorificate Dominum.* Doctrina duplex eximia doctrina: quo intelligitur illud Marci de Chriſto: *Docebat, & dicebat illis in doctrina ſua.* Tunc verè dicebat, quia duplici doctrinà docebat: doctrinaque propriè dicitur Chriſti, quippe Ieſus cœpit facere & docere. *In doctrina ſua.* Docenda docebat. Phariſæi, ut vidimus, docebant doctrinas hominum, ſed non in doctrina : etenim ſuo commodo docebant quæ non docenda.

Marc.4.2. *Quæ in docente doctrina duplex?*

47 Verſiones Tautologiæ principalis profectò breves. *Epiſtola accuſationis ſcripta erat Syriacè, & legebatur ſermone Syro.* Lyran. *Literis Syriacis.* Arab. *ſcripta Aramicè & linguá Aramicá.* Caietan. *Scripta ſermone & characteribus Syris.* Maluend. *Scripta Syrè & expoſita Syrè. Autographum Aramithicè & exemplar Aramithicè.* Idem Hebr. Scribamus ergo aliquid in mores, ut in bonum convertantur, atque perſiſtant legentes.

Varietas lect.

ADINATON EXEGETICUM.

Epilog. Excurſ.

1. *Epiſtola ſcripta erat Syriacè ; & legebatur ſermone Syro.* In lite non mirùm, quòd aliter legeretur; dum affectio inſtrumenta interpretatur : etenim Cauſidici avaritià allecti, minimè iuxta ſenſum exponunt leges, ſed iuxta affectus aut non affectus lectiones.
2. *Epiſtola accuſationis ſcripta erat Syriacè,* &c. Epiſtola accuſationis vitiorum eſt doctrina prædicantium : diciturque lecta ut erat ſcripta: ut excitentur in pœnitudinem corda : igitur ſcripturam aliter legi, quàm ſcribi; non eſt vitia accuſare, ſed mulcere.
3. *Epiſtola accuſationis*, &c. Syrè ſcribitur & Syrè legitur accuſatio, ut proficua ſit confeſsio : ſiquidem ore debent legi à pœnitente peccata, præut ſcripta cognoſcuntur in conſcientia.
4. *Epiſtola erat ſcripta Syriacè, & legebatur ſermone Syro.* Nobilitatis ſignum eſt ſcriptum privilegium, quo legitur genus inclytum. Lectio pendet à fuga criminum, inſcriptio à ſplendida virtute prædeceſſorum. Unde nobilitas ſummè dedecoratur, ſi in actionibus nobilitas non legitur, ut ſcribitur.
5. *Epiſtola ſcripta erat Syriacè, & legebatur ſermone Syro.* Aliter in perfidia, ubi videtur animorum concordia : igitur per proditionis inſidioſæ crimen, eximia neceſsitudo venit in accuſationem; quoniam quæ videtur, amicitia in ore legitur, verùm aliter ſcribitur, ut non videatur.
6. *Epiſtola ſcripta erat Syriacè, & legebatur ſermone Syro.* Nolunt accipere huiuſmodi documenta, qui ad mortem falluntur in vita; quaſi aliter in iudicio eſſet legendum, quam in vita eſſet ſcriptum.

DIDASCALIA PRIMA.

In iure rabularum gloſſemata, legum pernicioſa vulnera.

ADverſus Rabulas; ſeu bipedes canes, quaruncunque cauſarum latratores (pluſquàm in Ægypto Anubis) dirigitur Didaſcalia; ne protegantur, ſed arceäntur crimina : equidem nequaquàm ſpecie legum diremptores litium, ſed inſignes ſeminatores zyzaniorum. *Num alio genere furiarum declamatores inquietantur qui clamant?* Interrogat Petronius, *Satyric.* in princip. Aſſertio eſt interrogatio. Furiarum eiuſdem generis & alterius; igitur quod habent furiæ duntaxat quoad ſpeciem, rabularum demonſtrat ſerpentinam conditionem. Tres foventur in exlegum Cauſidicorum pectore, centuplicato in aſtum vaferrimo corde. Prima concipit embolium: ſecunda vocibus diſponit partum: tertia nutrit & protegit iurgium; per ſomniata figmenta, ebulientis inſaniæ nugidicibula ſimulacra. *Nunc* exclamat Aul. Gellius *lib.*2. *cap.* 12.) *plerique partis utriuſque amici, quaſi probè faciant, duos litigantes deſtituunt, deduntque eos advocatis malevolis aut avaris, qui lites animaſque eorum inflamment, aut odij ſtudio, aut lucri. Eſt levius ægrotare* (infit Barclaius, *Euphor. p.*1.) quam

Petron. *In illorum pectore Furiæ.* Aul. Gell.

quam ſanare. Iudicia, dico, & crudeliſsimos advocatorum aſtus: quod ſi litigare perſiſtis, intelliges, nihil minus quàm prædones ſævire, niſi quod lentiùs cædunt. Ecce enim tibi omnibus modis pugnaturo crimen eſt: etiam ſpontè pecuniam refuſurus, quam nulla tibi iudicum ſententia dari imperet. Hinc felix, ut ait Senec. in *Thyeſt.* v. 397.

Barcl. *Illorum conditio.*

Ætas per tacitum fluit
Nullo cum ſtrepitu.

Senec.

2 Potiùs ſine lite iacere, quàm iactari. Audiendus, quo dudùm Petronius. *Hæc ipſa tolerabilia eſſent* (inquit) *ſi ad eloquentiam ituris viam facerent, nunc & rerum tumore, & ſententiarum ſtrepitu vaniſsimo, hoc tantùm proficiunt; ut cùm in forum venerint, putent ſe in alium terrarum orbem delatos. Ideo ego adoleſcentulos exiſtimo in ſcholis ſtultiſsimos fieri; quia nihil ex his quæ in uſu habemus aut audiunt, aut vident, ſed pyratas cum catenis in littore ſtantes, & tyrannos edicta ſcribentes, quibus imperent filijs ut capita patrum ſuorum præcidant: ſed reſponſa in peſtilentia data, ut virgines tres, aut plures immolentur, ſed mellitos verborum globulos, & omnia dicta factaque quaſi papavere & ſeſamo ſparſa. Qui inter hæc nutriuntur, non magis ſapere poſſunt; quam benè olere, qui in culina habitant. Pace veſtrá liceät dixiſſe. Primi omnium eloquentiam perdidiſtis: levibus enim, atque inanibus ſonis ludibria quædam excitando, effeciſtis, ut corpus orationis enervaretur & caderet.* Aſt unde huiuſmodi corruptela, quam tolerant, neſcio quo intuitu, ſenacula? Dicit Apuleius, 1. *Apolog.* prop. fin. *Mercenaria loquacitate effutierunt, quæ etſi poſſunt ab his futiliter blatterata ob mercedem & authoramenta impudentiæ, deprehendi; iam conceſſo quodam more Rabulis id genus, quo ferinæ ſolent linguæ ſuæ virus alieno dolori locari.* Altiſsimè Tertull. de *Pallio*, cap. 5. *Si pergam* (ait) *ad acuta tecum; plus togæ læſere Rempubl. quám loricæ. Nullis vitijs adulor, nullis veternis parco, nulli impetigini: adigo cauterem.* Suffragor: plerique huius furfuris querentur: illis loquor qui queruntur.

Petron.

Mores.

Apulei.

Plura damna ex illorum exiſtentia.

Flor. Tertull.

Vultur prędæ inhians eſt captatoris imago:
Heu quàm plena etiam ſunt fora vulturibus!

Camer.

Succinit Ioach. Camerar. *Centur.* 3. Embl. 36. *Forenſibus rabulis* (inquit Henric. Salmuth, in 2. p. *Panciroll.* titul. 10.) *ſilentium & vox æquè venalis eſt. Hoc unicé agunt, ut linguę lenocinio litem ex lite nectentes, & iurgia protelantes, locupletentur* Senec. 6. de *Benef.* cap. 38. ſententiæ ſuffragatur. *Eloquentiæ exoptat pretium* (dicit) *litium numerus: omnium tamen iſtorum tam nota ſunt vota, quám impunita.* Haud ita Germani tulerunt. *Poſt cladem Varianam in nullum genus hominum Germani inſolentiús inſultarunt, quám in cauſidicos rabulaſque forenſes* (obſervat Goltz. in *Auguguſtin.* 7.) *é quibus plerìſque oculos eruerunt, nonnullis manus præſecuërunt. Traditur & uni os conſutum, reciſá priús linguá; quàm Germanus quidam manu tenens: Tandem, inquit, vipera ſibilare deſiſte.*

Salmuth.

Senec.

Goltz.

3 Profectò non eſt patientia, dum eorum ita in ſummum gliſcit audacia, ut in lucrum ludant legibus; uti legum valent ludere voluminibus, maximè titillant quæſtu, vel potentium voto, iuris ficti regulis, panurgiæ mendacijs, vulneratà veritate in ipſa declaratione. Iurè ſine iure, de hiſce ſciolis, decibulis rabulis dicitur apud Barclaium, d. *Dum veritas conſulitur, veritas corrumpebatur.* Uti virgo nitet ſpecioſa: ingens ad cauſas rabularum laſcivia, dicentium diciſgratià ex iactantia nugivendula, venerari integerrimam virginem; cùm nihil avidiùs appetant, quàm gloſsis & gloſsis corruptam aſpicere veritatem: igitur imprægnatur vulva crumenæ, ex furtiva veritatis corruptione. *Veritati adulatio officit*: ait Tacit. 6. *Annal.* cap. 38. A pluribus inſtruuntur inſidiæ. Rapax petacitas arietat veritatem etiam cum adulatione: miſerà tunc præ cunctis veritate ex ineptis fucis iuris; igitur impugnatur à cauſidicis velamine veritatis. Ita per rabulas leges & iura excruciata, diſtorta; ubi volant textu ac textu verborum crembala, debacchantium ſiſtra, fanaticorum crotala, pompa vocum folicata ſine medulla, quæ aurium ſenſatorum verbera, etiam ſurdis crepitacula, ſciolis fomites ampliſsimæ vanæ gloriæ; de quibus, ſi frons eſſet, conſentaneum erubeſcere. Docti, peritique facultatis etiam de illis queruntur, cæterùm bambaliones tolerantur; quippe fiunt impudentiores, ſi iaculo vulnerantur veritatis. Siccine frons fricatur, modò ambitioſus ſatietur. *Patientiam libertatis alienæ oſtentans* (uti ſubdit Tacitus) *& contemptor ſuæ infamiæ.* Sed unde infamia? Ab inſatiabili prorſùs avaritia.

Barcl.

Corrumpunt veritatem.

Tacit.

Vocibus & vocibus.

Tacit.

Sine me vocari peſſimum, ut dives vocer.
Quid habere turpe ſit nobis, quæris? Nihil.

Senec.

Ait de his Senec. *Epiſt.* 115. & alia quæ videſis, *Tautolog.* 3. à n. 20. Ab huiuſmodi Lerna oriuntur cætera mala: igitur à rabulis etiam cognita, iugulatur iuſtitia, franguntur iuris repagula, & per fas & nefas gloſſarum ingerentes vafriciem, evadunt glo-

rioſe vani mendaces adverſus veritatem. Quid tunc fatui, dæmonis ſervi, atque Furijs mancipati? Prodigium factus ſum multis. At Iudex? Adiutor fortis: ſiquidem ludicris ſophiſmatibus auditum avertit a veritate, ex qua iudicij venuſtas, & converſus eſt ad fabulas, quoniam in articuli iuris diſcutiendi formam, ſicut aſinus ad lyram. *Secundum operationem ſatanæ* (ut ait Paulus) *in omni virtute & ſignis, & prodigijs mendacibus, & in omni ſeductione iniquitatis, eó quód charitatem veritatis non receperunt.* Mendax virtus, mendacia ſigna, prodigia mendacia. Sed quid? In veritate mendacia, non ſunt prodigia; ſed iaculis verborum legum virulenta vulnera.

Non cogitant de conſcientia nec de fama.

2. Theſſ. 2. 9

Exitus eripuit, quem mirabantur Athenæ
Torrentem & plenis moderantem frena theätri.
Dij faciles: nocitura toga, nocitura petuntur
Militia. Torrens dicendi copia multis,
Et ſua mortifera eſt facundia.

Iuvenal. *Satyr.* 10. v. 8. & 127.

4 Quia dicimus facundiam & eloquentiam; videbitur illis à nobis attolli famam? Falluntur. In illis ſignamus errores & ſtultitiam: igitur ſumma ſtoliditatis, cognitos cunctis cunctorum iure defendere errores; ut exleges ducti lege, impunè poſsint errare. *Pro lege eis eſt deſideriorum voluptas in plumbi natura*: ait S. Benedictus, *Regul. Sanct.* cap. 1. equidem cùm torqueantur ad placitum, quibus ex flexura commodum; pro veritate ſunt leges, pro mendacio legum voces, efformatę à deſiderijs pecuniæ, tanquàm votorum proritante voluptate: igitur ubi pecunia, leges duntaxàt voluptatis deſideria: aliter, quomodò per illos unus & idem,

S. Bened.

Leges ad illorum lubitum.

Facto pius & ſceleratus eodem?

Ovid. 3. *Metam.* Fab. 1.

Qua lege in eadem cauſa flagitium & innocentia? Pro rabularum deſiderijs leges in plumbi natura. Sed qua forma? Ad articulos, eſtò pugnantes, occurrentes aptantur; quoniam ad votum adinſtar plumbi flectuntur. Leges vitreæ ſunt, & aptè: fragiles & ſolidæ. Fragilas, quippe à rabulis frangibiles: ſolidæ reſpectu inconcuſſæ rationis: etenim illorum malitià, fronte apertà, circulationibus, fraudibus, ingenioſis embolijs, occultis technis, verbis ambiguis, malignitatis ſtrophis, affectionis argutijs, panurgià pectoris, atque vulnere iuris, leges poſſunt uti vitrum calliditate frangi; ſed uti vitrum nequaquàm poterunt flecti. In ſymbolo claret prudentia virtuſque iudicis reſpectu circumſpectæ integritatis: igitur inter utriuſque periculum molimine rabularum; priùs debet eligere propter iudicij integritatem perire, quàm leges flecti. Semel læſa cauſa; fractà lege,

Cur leges dicantur ad integritatem vitreæ?

Unde iudicis integritas?

Nulla reparabilis arte.

Ovid. *Epiſt.* 5. v. 104.

Iccircò fictum leges & iudices Minoïs, legiſlatoris Cretenſis, fuiſſe ex ære, infrangibili ſoliditate. Quare Talum per quem eás fulminaverat, & leges ipſas vocat æneäs Natal. Comes, 3. *Mytholog.* cap. 7. fuſiùſque videbimus, *Tautolog. ſeq.* n. 15. Leges haud in phyliris papyri (quippe papyri leges, quæ poſſunt rumpi; vel frangi) ſed in ære. Utiliſsima fictio in iudicum documentum, contra gloſſas rabularum: etenim ex ære formantur leges & iudices; ne poſsint à cauſidicis flecti iudices & leges.

Cur ex ære leges & iudices?

5 Qua ergo conſcientia in cauſa procedet, qui cognitione legum, & ſine cognitione in acta & non acta demens ruit: quorum cæcè & avarè fit patronus, idemque faceret, ſi primò acceſſerit adverſarius? Quinam in legibus & unde colores, ut ad fas & nefas inveniantur in Codice leges? Sunt ne ad arbitrium rabularum, vel à ſanctionibus conſultis legiſlatorum? Lex damnabit aut proteget quodcunque occurrerit? Illis omnes cauſæ protegendæ vel iure, aut iuris colore; ut quem, ſi adverſarius, ſugillarent furem, quoniam cliens, extollat ut innocentem?

Si felix rerum qui potuit noſcere cauſas
Qui noſti cauſas dicere, quantus homo es!

Textor. *Epigr.* 8.

Hic eſt homo, vel dæmon? *Hi ſunt* (ait Sidon. Apollinar. *Epiſt.* 7. latèque Ioann. Sariſbarienſ. in *Policratic.* abundantiuſque de *Nugis Curial.*) *qui cauſas protendunt adhibiti, impediunt prætermiſsi, faſtidiunt admoniti, obliviſcuntur locupletati. Hi ſunt, qui emunt lites, vendunt interceſsiones, deputant arbitros, iudicanda dictant, dictata convellunt, attrahunt litigaturos, protrahunt audiendos, retrahunt tranſigentes, acuunt litigatores.* Hæc horum vitia & plura alia; ſed peius, quod venalis (adurenda) illorum lingua: igitur prævaricantes hinc inde, hàc & illuc, ultrò citròque (ſine iudicio, verúm avaritiæ ſenſu) ita diſponunt cauſas, inſtruunt impoſturas; ut evaneſcat pudor: & ita legum fit color, quòd ad lucrum neſciat ſenſum, quis litigator, quis vitiligator.

Sid. Apol.

6 *Prævaricantes reputavi omnes peccatores terræ*: infit Regius Pſaltes, qui functus munere iudicis. Cognoverat ſanè concinnatores litium, & conditionem pravam philodicorum, qui verbis undique affluunt. Prævaricatio in iure, ut vidimus *Tom.* 4. *T.* 7. *n.* 35. nil aliud eſt quàm tranſitus ex ſenſu propriæ cauſæ, in patrocinium adverſæ. Vi-

In rabulis quare cuncta peccata?

de ibi plura. Ita rabulæ abſque ulla virtute ſecundum operationem ſatanæ; impugnantes, quæ priùs protecta legibus, & protegentes quæ priùs impugnata iuribus, affirmatione & negatione eiuſdem de eodem ſecundum idem: & licèt peccatores leges tranſgrediantur fracto iure, ſunt prævaricantes rabulæ omnes peccatores terræ; quippe in illis uti centro pravitatis, ex varicatione legum, cunctorum ſentina invenitur peccatorum. Numorum aviditas facit claudicare iudicia, ut per contrarium imperium prodeät ſententia; igitur quæ modò cum faſtidio, aut nauſeâ conſpuunt, poſteà in ore ſuo complacebunt. *Vir duplex animo, inconſtans eſt in omnibus vijs.* Ingreditur terram duabus vijs. In corde & corde locutus eſt. Eodem ex ore calidum pariter & frigidum efflat.

Iacob. 1.8.

Et gravis in geminum verſans caput amphiſibæna.

Lucan. 9. v. 719.

Propterea cum hoſce prævaricantes ſignet David peccatores præ cunctis quæ ſunt in terra; dicit Domino: *Ideo dilexi teſtimonia tua.* Permanent namque in ſæculum ſæculi, in ſemetipſis firmiter iuſtificata; ut iuſtificatio eluceät ex permanentia: ſiquidem legum tenor undique & utrobique ſemper idem ſub eodem; dum prævaricator duplex & neuter,

Unus & item alter.

Terent.

Eorum vertigo in legibus.

Ut dicit Terentius in *Andria*, Act. 1. Scen. 1. v. 50. Pondus & pondus, menſura & menſura ſemper abominabilia: ſed quid ad illos ſtudiorum infamia? Nonnunquam vota in crumenam: & uti lamentatur Euripides in *Electra*, v. 120.

Eurip.

Mentis ſenſus commutatur ſecundum auram.

Totum igitur ex ſtudio legum votum in commodum & in quæſtum.

7 Diximus *Tautolog.* 1. D. 6. num. 7. ſtateram fuiſſe inſigne Cenſoris Romani: etiam præ ſe fertur iudicij, iuſtitiæ & prudentiæ. Adi Chartar. de *Imag.* pag. 310. Cœl. Gregor. 1. *Hierogl.* cap. 52. & Achill. Bocch. *Symb.* 108. Modò exponendus David. *Mendaces* (inquit) *filij hominum in ſtateris, ut decipiant ipſi de vanitate in idipſum.* Si ad iuſtitiam pertinent acta, & leges ſunt factorum & ſimul infectorum ſtatera; erunt profectò in rabulis deceptiones, quippe utraque librantur in diverſis ſtateris. Legis ſtatera unica, quoniam in lege idem ponderatur idem. Non eſt pondus & pondus, etenim de eodem idem ſenſus: & dum rabulæ referunt, indeque trahunt, ex veritate eiuſdem ſunt ſtudioſè mendaces; quia idem non idem ſtateris libratum & ſtateris. Hoc eſt ſignum Cenſoris. Quis enim binis ſtateris non decipit? Ut decipiat quilibet horum captator poſſidet in fas & nefas, in acceptas iniurias & illatas: mendaxque vaferrimus iurè dicitur, in his quę iure commentitio ponderantur: igitur ſi in eodem ſtateræ diverſæ; ponderata iuſtitia non æquâ lance. Idem apud illos Argolica calumnia & innocentia. *Mendaces* & deceptores *ipſi de vanitate in idipſum.* Quid *Idipſum*? In vacuum: etenim cùm vacuum nihil ſit, leges inclinant ex hoc in hoc: expectantibuſque in patrocinium cauſæ ridiculæ audire leges, proferuntur in munimen cerebri vacuitates. *Vani filij hominum*: & qui vanitatis filij decipiunt filios hominum ad vanitatem de vanitate. Quid hoc? Folium Sibyllæ? Utinàm de vanitate vanitas, & non veritas. Aſtruam quid ſit iuxta dicta *Tautol.* 5. *D.* 6. *n.* 14. Qui in dignitatem aſcendunt, ut poteſtatem oſtendant (quam habere haud arbitrantur, ni inſaniant) habent conductitios furorum gerulos, iuris garrulos, nugivendulos futipolyloquides, audaces, procaces, impudentes, latrantes, frontibus proſtitutis, ut ſignent & extollant tanquàm iuſtitiam, dominationis furibundam inſolentiam.

Pſal. 61. 10.

Illorum ad iudicium ſtatera fallax.

Et iudicium mendax.

Et quicquid voluit veluti hoc virtute peractum
Speravit magna laude fore.

Horat.

Inſolentia Præſidum ex patrocinio errorum

Nullum eſt exlegum crimen, cui in pharmacum non applicent locutuleij legem; quorum ſententia ſolidantur poteſtatis effrenatæ deliria, proponunturque ſucceſſoribus imitanda, aut extendenda: ſtrictior enim videtur clauſura iuris, ni extendatur violentia poteſtatis; eo intuitu ac propoſito, ut blatterantium patrocinio (quicquid lex dicat, ratioque ſanctiat) cuncta regiminis dirigantur ad nutum arroganter regentis,

Etſi dubitaverit Iupiter ipſe,
Quod poterat, non poſſe timens.

Manil. 1. cap. 5. v. 117

Non poteſt potens quæcunque poteſt, quoniam moderari debet non lege poteſtatis, ſed poteſtate legis. Hæ ſunt in regimine ſtateræ; hæc æqua, fallax illa. In una libratur veritas, in alia vanitas; quippe ad vanitatem Præſidis quicquid delirat iuxta ſtateram rationis: rabulæque grandia ineptiſsimè tonantes, cognoſcuntur mendaces in ſtateris (queis librant leges, de vanitate procedentes loquaciter in vanitatem) etenim vanitate peſtilentium literarum fovent vanitatem ex poteſtate inſolentium.

8 Hi ſunt mundi & mundo æra Dodonæa, & Architæ crepitacula. Docuerunt linguas ſuas loqui grandia; ſed quæ proferunt, futilia: largiſsimi promiſſores, in fidem

Malignitas rabularum.

dem

dem verba exhibentes. Promiſsis dives quilibet eſſe poteſt. Diverſi adverſus iuſtitiam, unus in audaciam: pro falſitate facundi, ſed fœcundi iniquitate; ſapientes ut faciant malum, & ſtultiſsimi ad bonum. Vide quæ diximus ex Bernardo & alijs, *Tom.* 5. *T.* 9. *D.* 2. At unde huiuſmodi in tribunalibus & iudicibus patientia, rabulis iactantia; ut non ſolùm cogitentur in legibus cavillationes pro victoria, ſed etiam quaſi triumphantes ſpargant in adverſarios cavilla? Unde leges adverſus leges? Ex pragmaticis opinionis legiſlatricis, qua ex legibus ſumitur litera, verùm non legum ſententia. Opinio olim pingebatur iuxta Veritatem imagine fœminæ, *quæ non mala videbatur* (inquit Chartar. in *Minerv.* fol. 246.) *ſed audacior aſpectu & concitatior. Veritatis veró imago ornata literis Græcis, cuius caput ex Alpha & Omega conſtabat* (ad iudicium veritatis debet conſiderari tam principium, quam finis) *collum ex Beëta & Pſi, ac cætera deinceps membra ex literis prioribus ſe ſequentibus, & poſterioribus præcedentibus per ſeriem.* Veritas iurè per literas noſcitur. Quomodò ſine literis cognoſci poſſunt apices iuris? Cognoſcunt qui illiterati ſine Alphabethi notularum cognitione: & patet; quantum ſtudeänt veritati, cùm poſteriores prioribus præ opinionibus præcedant literæ. Cognoſcunt ſcioli, mimiambi, gerrones & aretologi ſine literis nihil eſſe auctoritatis: & ut cognoſcatur litera; promuntur à veritate literarum elementa. Unde cúm opinioni nullæ literæ, literas ad opinionem furantur à veritate. Verbi gerant, belligerant, ſi crumenæ crepant. Quid elingue, argento fante? Stridor prurit, ita ut dolore rabulam vellicet. Digladiatur, loquitur, obloquitur, crocitat, cucubat, gloterat proferens quaſi oraculum Cumanæ, quid dicunt auctores auctorati de cucumere; nodoſis, ineptis quæſtionibus articulos implicans, & circumlocutionibus bombalobombax iudicia, ex marſupio glomerans. Quot leges non vomit, quot textus non diſcutit? at ſine textu, nec lege conſtat nuditas cauſæ ex ridicula phantaſtica literis veritatis opinione. Ex legibus traxit violenter literas iurium, verùm legum latarum omiſit ſenſum.

Imagines Veritatis & Opinionis.

Rabularum ſtudium cortices legum.

Inanes hominum opiniones.

Eurip.

Ait Euripid. in *Tauric.* v. 419. Profectò ad cauſarum diſcuſsiones inanes. Ubi legis tenor, quorsùm pro lege opinionum color? Ut ſint homines (ſi homines) mendaces in ſtateris, ac ridiculi pateänt, a latis legibus furatis literis. Ex imagine iuſtitiæ furantur literas, unde in cauſa nulla veritas. Si literæ opinionis iuxta imaginem, in cauſa ius quoad literarum ſpeciem.

In illis legum ſpecies, non leges.

9 Hinc inviſi prudentibus cunctis, quippe in cauſis balatrones, corruitque æſtimatio artis; quippe non in legum nititur, ſed pecuniarum ſtudijs. *Bonarum artium principem* (ait Tacit. 11. *Annal.* cap. 6.) *ſordidis miniſterijs fœdatur: nec fidem quidem integram manere, ubi magnitudo quæſtuum ſpectetur: quod ſi in nullius mercedem negotia tueäntur, pauciora foro: nunc inimicitias, accuſationes, odia & iniurias foveri; ut quomodò vis morborum pretia medentibus, ſic fori tabes pecuniam advocatis ferat.* Sic rapaciſsimi per fora volantes, conſilia & patrocinia vendentes, cauſas litium quærunt, ut habeänt cauſas, perſiſtente patrocinio, quo uſque exugant totum ſanguinem, videantque perire clientem; ita ut protectiones ſint patrimoniorum vorago cæca, & verba toties falſa cauſidicina. Viventibus numis, lites prorsúm immortales; quippe extinctà pecuniâ, moritur cauſa. Ad rem Petronius d. *Epigram.* 2 & 33.

Tacit.

Quid faciant leges, ubi ſola pecunia regnat?
Nonnunquam numis vendere verba ſolent.
Iuriſconſultus, Paret Non paret habeto:
Atque eſto quicquid Servius & Labeo.

Petron.

Cauſarum diremptio, ac difficultatum excuſsio claret pecuniæ iudicio: cauſidici in illarum patrocinium, legunt, interpretantur & obſervant crumenæ obſcurum vel ſole clariorem textum. At quid eſt, *Paret & Non paret*? Si de crumena eſſet periodus, quam gravidam aucupator præſumit, aptè *parit vel non parit.* At *Paret*, & *Non paret*, quid? Cogitationes, ni fallor, rabularum de iudicio crumenæ, ſed non cauſæ. Salas hic vernaculè vertit: *Si parece, ſino parece.* Æquivocum eſt. Feſtus: *Si inveniatur, Si non inveniatur.* Delr. in illud *Hercul. Oetæi* Senec. v. 8. *Parui Iove utique dignus.* ſubdit: *Si apparet, Si liquet.* Huiuſmodi lectiones in ſanguiſugis cauſidicis nitent; quippequàm numis vendere verba ſolent, & dum agunt cauſas, properant ad nundinas. Occurrit ergo horribile flagitium. Sed quid? Marſupium eſt plenum? Utique: *Iuſtitia apparet.* Eſt ne vacuum? Profectò corium. *Iuſtitia minimè liquet.* Accedit uti merx uſurpatum falſo iure patrimonium? Parit aureorum vulva? *Paret cauſa.* Eſt ſterilis? *Non paret iuſtitia. Ius difficile.* Paupertas vincere nulla poteſt. Sonant oboli? *Videtur.* Muti ſinus? *Non videtur.* Ius liquet: *Non invenitur.* Ius contrà, verúm ſunt numuli. *Non invenitur, cæterum invenietur.* Iuxta quæ ſunt, vel non ſunt in zona; parent, vel non parent iura. In litibus rabulis aurea meſsis: embolia ingerenda vice falcis; igitur præut ab illis videtur,

Vertigo iudiciorum rabularum iuxta crumenę iudicium.

tur, videtur illis. Si quod viſum nihilum aut nihili; dicunt, prudentum eſſe, non ingredi in cauſas cæcè. At ſi crumena ſonat, paret quod non apparebat.

10 Contra ædificatores templi Dei in Ieruſalem, ab æmulis (ſubornatis Perſarum miniſtris) accuſatio ſtructa fuit: de qua dicitur: *Epiſtola accuſationis ſcripta erat Syriacè, & legebatur ſermone Syro.* Quomodò niſi eo idiomate quo ſcripta, accuſatio erat legenda? Uſuvenit. Iudicium forenſe objicitur, quo ingenium rabularum uſque in æthera tollitur:

1. Eſdr. 4. 7.

Grandiaque indomiti Ciceronis verba minantur.

Petron. Carm. 1.

Verùm cùm adſtent corrupti & halitu peſtilenti; irruentes in vocularum pruriginem; intentant verbis & vocibus literarum corruptionem: etenim accuſatio Syriaca, quæ legebatur Syriacè; præ muneribus periti interpretaturi græcè. Vident in inſtrumentis literas, ex quarum forma protegunt, ſeu renuunt cauſas, diſcutientes characteres literarum, ut eluceät quanta potentia ingeniorum: quandoquidem licèt ſcriptum Syriacè, duntaxàt intelligendum iuxta idioma crumenæ. Haud ſumunt à literis ſenſum; ſed à numis, queis ſplendor literarum. Si valet præut ſcriprum, pretij ſummi. Si non valet ad quæſtum, nullius momenti. Unde ad litem accuſatio oſtenditur, & ad cauſidicos quomodò legebatur; quoniam cùm diſtinctè legat lucrum, vel non commodum, rabulæ non attendunt legibus in accuſationis entitatem, ſed ad illarum inutilem vel utilem ex patrocinio lectionem. Legebatur prȩut iacebat: ita de accuſatione iudicari quibat: verùm cùm aliter lex iubeät, & avaritia legat; quod Syriacè, ut par erat legebatur, à cauſidicis corruptis longè aliter legeretur. Munerum ex legibus expoſitis, illis ſenſus, quantunvis pateſcat dolus.

11 Quid actum uxore Rebecca, procuratrice filij minoris, in maioratum domus ſplendidæ Iſaäc; quotidiè in tribunalibus fit: igitur frequenter cauſæ expediuntur haud iuxta tenorem legum, ſed iuxta ſententiam volatilem uxorum iudicum. Vincit virum fœmina, nequaquàm cauſa: Nil mirum, quod ad iudicium falleret cæcum, cuius vafrities valet in Argum. Illa diligebat Iacob, & cauſæ tanti momenti advocatrix fuit, concinnans cauſidicorum embolia, ubi occurrit in patrocinium iniuſta cauſa. Vel ipſo dignando videbatur conatus ſine iure, ſed tota difficultas vincenda advocatricis aſtu vel arte. Tota ergo diſpoſita in iudicis circumventionem ſcena; & ne pateret, pelliculis hædorum mappa miſſa. Iudex cordatus, etſi orbus oculis, pervigil lumine mentis, præcavit, ne reperet ſenſim ſine ſenſu aliqua domeſtica impoſtura, in eius præmeditata tot retrò diebus ſententia. Iccircò petentem audivit, & dolum voce cognovit; ſecum aſtruens hæreditatem pertinere ad Eſau, quanvis vox audiretur pro Iacob. Hic cum munere ingreſſus ad Iudicem, ſequens in dolo fucando advocatricem hortantem: formidabat enim ſine iure exitum, & quòd à iudice cognoſceretur ſubornari ſiparium. Ingreſſus ergo cum donis, ut caderet iudex (cui cæcitas corporis) in tenebras mentis, ac ſimul ambiens iudicij perverteret integritatem, ni diſtingueret qui iudicaturus, vocem. Munus cæcus ſenſit, etſi non viderit: at antequam deguſtaret, ne imprudenter laberetur in errorem, perſonæ fecit examen. *Accede* (inquit) *ut tangam te, & probem, utrùm tu ſis filius meus Eſau, an non.* Tetigit, verùm dolum non cognovit; nec cognoſcere facile, perſonam legitimam in lite, qua ab ambiente oblatum xenium, & advocatrice concinnatum embolium. Quid tandem? *Vox quidem* (proclamat Iudex) *vox Iacob eſt, ſed manus manus ſunt Eſau.* Perperam acta litis, ubi in hæreditatem non diſtinguuntur legitimæ voces. Iudex fecit quod potuit, ſed minimè valuit, propter cauſæ fallacis patrocinium, ut contra iura prȩvaleret erratum: quo ſine ita ius in contrariam legitimam perſonam niteret; ut vel cæcus iudicaret, cognito ex tanti momenti articulo quanta molimina verſutijs cogitata ab advocato, deludente colore iuris, at teſtibus & textibus illuſorijs, ſententiam iudicis; intendentis ſedulò in examen cauſæ, ac cognitionem perſonæ legitimȩ, in ȩquitatem ſententiȩ: quandoquidem apparentià pellium, ſimilitudine manuum, extructis technis, ſpretà voce iuris contra iura naturæ, legitimi abdicatione, ſententia data per munus; eſtò palparetur dolus.

Iudices falluntur in iudicijs per uxores.

Geneſ. 27. 21.

Dolus prævalet propter munus, etſi cognoſcatur dolus.

12 De huiuſmodi artificijs gloriantur rabulȩ intuitu commodi, quaſi licitum fingi formam ad ſcenam, amandantes legum formam; quam ſequentes ȩmuli, circulatores artis (quoniam ex fraude maiores opes) relinquunt iuris orbitam in cauſa; & texunt dolis fallaciſsima artificia. *Continuus inde* (ſubdit Tacitus d. *cap.* 5.) *accuſandi reis Publius Suilius, multique audaciæ eius æmuli, nam cuncta legum & magiſtratuum munia in ſe trahens princeps, materiam prædandi patefecerat: nec quicquam publicæ mercis tam venale fuit, quàm advocatorum perfidia.* Nulla cauſa, qualis qualis, ab ilis re-

Tacit.

repulſa: ex qualibet replentur & evacuantur marſupia diſpoſita: & modò lucelli ſint, etiam poſt imprægnationem, adhuc locus eſt. Quod myſterium & prudentiæ commendatio in Moyſe (aptiùs intelligitur textus de Davide, ut hic obſervant Maluend. & Genebr.) in pravis cauſidicis eſt via trita iniquitatis. *In intellectibus manuum ſuarum deduxit eos.* Phraſis eſt etiam inter Profanos, ut alibi dixi, & utitur Seneca in *Hippol.* v. 1254. *Docta manus.* iterat in *Troäd.* v. 884. & in *Hercul. furent.* v. 1124. Non in intellectu dicit, ſed *in intellectibus*; ut harpyiarum in curia oſtendantur munus & manus: igitur ſi numi ſunt, & litigatores validi, rabulæ citò ad utrumque. Hiſpanicè: *Hacen à dos manos.* Ut manus accipiant munus, in textu diſtinctos etiam habent intellectus. Intellectus eſt in manibus. Importunus profectò rationi locus. Ratio in capite collocatur pro iudicio in concordiam litigantium iuxta legum amuſsim: & in manibus collocant præpoſterè intellectionem; quoniam duntaxàt iuxta quæ manu tentant, cauſas litigantium iudicant.

Perfidi & fures.

Pſal. 77. 72.

Cur in illorum manibus intellectus?

Ingenio manus eſt,

Iuvenal.

Dicit de Cauſidico Iuvenal. *Satyr.* 10. v. 12. Ibi ingenium non iudicium: & in iudicio utuntur ingenio: ſiquidem iuxta quæ in manu munera, cedit vel extollitur iuſta vel iniuſta cauſa. Excuſationem habent: munera quippe in manibus iudicantia, rationis præoccupant in examen iudicia. *In intellectibus manuum.* Intellectus trahit res ad ſe. Ingenioſa manus fit. Manus rabulæ, dum ſibi præſtat, & non cauſæ patrocinium; intellectus ſurripit miniſterium: igitur nihil eſt, quò vacuam manum imponat, ex quo non trahat propter impoſturas plenam. Vividè Noſtrates: *Sacan el puño lleno, en qualquier coſa en que meten la mano.* Intellectus in cauſis conſilia proponit, manus trahit: & cùm rabulæ conſilia intellectus duntaxàt dirigantur ut impleat manus; intellectus in manibus collocatur, ut litigator perpendat quomodò ingreditur: quandoquidem ſi in manibus nil aſpiciunt, intellectus illorum nec habent verbum. *In intellectibus manuum.* Si manus non ſuſcipiunt, nihil intelligunt.

Ubi non donum, intellectus illorum nec habet verbum.

Actio ſic manibus, ſic capiti eloquium.

Grang.

Subdit Iſaäcus Grangæus in loc. præf. *Iuvenal.* Connectuntur manus & intellectus: etenim ſi non crumena nec ſermo intellectionis in lingua. Intellectus & manus. Hoc ſanè mirum in hiante aviditate rabularum, numorum legislatorum ſequentium formam uſque in inſaniam: igitur propter teruntium amittunt ſenſum (vide Iovian. Pontan. de *Liberalitat.* cap. 7.) protritis, deploſiſque iure & lege, ob lucellorum formulas,

Dant veniam corvis, vexant cenſurá columbas.

Iuven. 2. v. 64.

13 De horum avaritia ingenita luditur feſtivè ex Demoſthenis hiſtoria. *Miles accuſatus, quicquid habebat auri* (ait Plutarch. in eo) *in digitos Demoſthenis ſtatuæ repoſuit, ubi reverſus ſalvum depoſitum miles invenit.* Iſaäc. Grang. cit. ita canendo pungit in *Satyr.* 13. *Iuvenal.* v. 60.

Plutarch. Cavillum in cauſidicos. Grang.

Reddidit acceptum fidus ſine iudice rhetor:
Quid mirúm! Non ipſe erat, at ſtatua.

In doctrinis, ut notat Paulus, *Epheſ.* 4. 4. ſunt ſicut parvuli fluctuantes, & circunferuntur omni vento doctrinæ in nequitia hominum, in aſtutia ad circumventionem erroris. Unde Seneca in *Ludo Claud.* ſiccine taxat:

Venale genus.

O Cauſidici venale genus!

Senec.

DIDASCALIA II.

In Prædicatoris vita, amica & opera & verba.

1 IN verbi Dei prædicatores vaniloquos, & apparentia veritatis ſeductores, docentes, quæ non oportet vel turpis lucri, vel plauſus vanidi gratià, dirigitur huiuſce Didaſcaliæ ſana doctrina. *Qui declamationem parat* (inquit Marc. Senec. Præfat. in lib. 4. *Controverſ.*) *ſcribit non ut vincat, ſed ut placeät. Omnia itaque lenocinia ita conquirit: argumentationes, quia moleſtæ ſunt, & minimum habent floris, relinquit: ſententijs explicationibuſque audientes deliniri contentus. Cupit enim ſe approbare, non cauſam. Sequitur autem hoc declamatores vitium; ut neceſſaria deſerant dum ſpecioſa ſectantur.* Huiuſmodi vitia taxat Tautologia. *Epiſtola accuſationis* (vitiorum ſcilicèt Ducum Iſraël) *Scripta erat Syriacè, & legebatur ſermone Syro.* Hic ſtylus Arameus erat, ideſt, ſacer; quippe erat ſtylus, quo Hebræis ſcripta lex; uti ingenioſè aſtruit Kircher. *Oedip. Copt.* Tom. 2. p. 1. Claſſ. 2. cap. 2. diſquiſit. 3. §. 3. & 4. In accaſationem vitiorum uſus debet eſſe ſtyli legis, pro compunctione cordis; legique debet præut lex ſcribit in acta: legebaturque accuſatio prȩut erat ſcripta; quippe aliter & aliter legere, & aliter ſcribi, non eſt vitia accuſare, ſed fovere. Ad vitam æternam conſequendam, *in lege quid ſcriptum eſt?* dixit Chriſtus interroganti declamatori: *Quomodò legis.* Sanè diſcrimen inter lectionem

Marc. Sen. Unde vanitas concionatorum?

1. Eſdr. 4. 7

Luc. 10. 26

Excutiunt neceſſaria atque ſectantur ſuperflua.

nem & legem. Interrogat de legis lectione curioſa, ac de legis ſcriptura; ut operationes hominis cadant ad amuſim legis: igitur vita ęterna nullo modo poſsidebitur, ſi in declamationibus lex legitur, verùm aliter ſcribitur. Haud ſecùs Prædicator, qui deſerit neceſſaria, ut ſectetur ſpecioſa, cogitando aliam in declamatione formam præter legum ſcripturam, quæ in vitiorum tendit accuſationem, & beatitudinis ex virtutibus finem. Unde ſi accuſatio non legitur prǽut ſcribitur, nihil ex declamatione conſequetur: ſiquidem ubi propter flores argumenta mutantur; non increpantur vitia, ſed mulcentur.

——*Ille profectò*

Horat.

Reddere perſonæ ſcit convenientia cuique
Doctum imitatorem; & vivas hinc deducere
voces.

Ut canit Horat. de *Arte*, à v. 315.

Luc. 8. 5.

2 *Exijt qui ſeminat ſeminare ſemen ſuum*: dicit Aſſertor N. parabolicè de Prædicatoribus. Quæſtiones de huiuſmodi clauſula, quære *in Liter. Expoſit.* à n. 41. Non *exit*, ſed *exijt*. Ergo antequàm exiret, exierat: utique, in ſe priùs, quæ ſeminaturus, ſeminaverat ſemine obſervantiæ legis, ut vivas poſſet hinc deducere voces: equidem ſine huiuſmodi forma verba & verba ſunt ſpecioſa cadavera. At hoc infrà. *Qui ſeminat ſeminare ſemen.* Singulare cuiuſque verbi miſterium: quid ergo & quorsùm niſi ſemen ſeminandum? Semen eſt, quod fœcundum in germen erit, & fructum proferet. Feret ridicula oratio? Non eſt ſemen ſine fructu, eſtò magnificetur à prædicante, ſed nugæ canoræ: arbitrante floſculis verum ſeminare ſemen, effutiendo ventoſiſsimis bullis cerebelli vacuitatem. Tunc exit ſeminare, ſed non ſeminat; quoniam vanitas fructum ſeminis evacuat: igitur prædicatione inani, non poteſt ſeminare ſine ſemine. *Seminare ſemen ſuum.* Quomodò ſuum, ſi ſemen eſt verbum Dei? Suum, quia in fructum exponit; verbum Dei, ut ſe non prædicet: ſuumque in munere prædicationis nominat; quia in verbum Dei, ſeminando non ſeminat. Hinc Ionæ dicitur: *Prædica prædicationem, quam ego loquor ad te.* Quæ Deus dignatur loqui, debet declamator prædicare: verbum Dei eſt prædicandum, ut adimpleat concionator miniſterium, haud inanes cogitationes in mulcimina audientis: & ut prædicatione loquatur, commendatur proferre, quod illi Dominus loquitur: quoniam loquens non loquitur quæ Deus ſpirat, ſi ſe prædicando prædicat. Debet attendere in creditum ſemē, vanam ſui & à ſe expellens cogitationem: verbumque Dei dicitur in prædicationem ſemen ſuum; quippe debet prædicare ad maiorem gloriam Dei. Ita exit ſeminare qui ſeminat: ergo pridem dum exijt ſeminans non ſeminabat: ſemen ſeminabat ſed non verum, quoniam futiliter prædicabat ſemetipſum. Non fulminabat, ut vitia tolleret, ſed ut de vitijs diſſerendo placeret. Delebat miniſterij formam, dum ſe approbabat, non cauſam: ſementiſque ſiccine ſine fructu; quippe non prædicanda prædicatio: nec prædicandum ut prædicetur, quod inanis gloria; ſed verbum Dei, ut peccatorum compungantur pectora.

Se priùs prædicator informet. — *Unde deliret?* — Ioan. 3. 2. *Nil prædicat, qui ſe prædicat.*

Levit. 19. 19. — Greg. Mag.

3 *Agrum tuum non ſeres: diverſo ſemine* (uti lex præſcribitur Iſraëli) *veſte quæ ex duobus texta eſt, non indueris.* Iteratur eodem in ſenſu, *Deut.* 22. à v. 9. Ager Prædicatoris eſt *diſciplina ſtudij cœleſtis*, iuxta Gregor. Magn. Homil. 11. in *Evangel.* Non ergo gloria vana in agro pectoris, in ſecreto auris miſcenda cum gloria; ut prædicatio multum fructum afferat, atque pravo conſortio ſemen non perdat: etenim ſine recta intentione, erit profectò ſtudium, ſed non cœleſte. Hac de cauſa Dominus per Ieremiam de Prædicatoribus ait: *Furantur verba mea: aſſumunt linguas ſuas.* Sermo illorum non Dei verbum, diciturque iurè furtum; quippe linguis ſuis doloſè agunt: igitur in proprium plauſum dirigitur clarè vox, ſub ſpecioſo velamine verbi Dei. Non ergo ſeratur ager altero ſemine, fructuoſà prædicatione: equidem qui videntur flores, in dolorem acerbum tandem pungunt tanquàm vepres. Si veſtis intentio eſt, in prædicatione variegata non ſit; ne deſinat in confuſionem, quod texere quibat beatitudinis veſtem: quandoquidem dum ex labore expectatur cœli gloria, operietur ſicut diploide confuſione ſua. *Dum doctrinam legis non ad charitatem habuit, ſed ad elationem* (ſubdit idem *Homil.* 40.) *quaſi de acceptis opibus tumuit*: quę quidem non fuerunt opes, ſed cymbalum tinniens: etenim cogitans promere theſaurum eruditionum; tumor expulit in aures turbinem procelloſum vanitatum. *Cicero* (ait Senec. *Epiſt.* 111.) *declamatoris ſophiſmata cavillationes vocat, quibus quiſque ſe tradidit, quæſtiunculas quidem vafras nectit, cæterùm ad vitam nihil proficit, neque fortior fit, neque temperantior.* Quid tinnitus foliorum in mulcimen aurium? Folia non ſunt ſemina. Quæ non ad fructum; ſpecioſè inania, nihilo proficua, utpotè acumina ſine acumine, cogitationes ſine mente, ſine impulſu ſatagittæ, fulmina ſine igne, iacula ſine vigore, & voces ſine virtute; diſputationes futiles, adinſtar fo-

Ierem. 23. 31. — *Eius inutilis plauſus.* — Greg. Mag. — Senec. — *Folia non ſunt ſemina.*

liorum lignum ornantium ſuperfluitates: de quibus idem ibid. *Ludit iſtis animus non proficit. Nec te prohibuerim aliquando iſta agere, ſed tunc cùm voles nihil agere. Habent in ſe peſsimum: dulcedinem quandam ſui faciunt, & animum ſpecie ſubtilitatis inductum tenent, ac remorantur, cùm tanta moles rerum vacet.* Filij hominum. Aptiùs, Filij Dei, ut quid, ſi quæritis fructum, diligitis vanitatem & quæritis mendacium?

Idem. *Orationes futiles.*

Virg. 1. Georg. 226. *Expectata ſeges vanis eluſit ariſtis.*
Ovid. 3. Amor. 6. n. 31. *Ceres ſterilem vaneſcit in herbam.*

3. Reg. 19. 5.

4 Iuxta Iuniperum quieſcit Elias, cùm pſeudoprophetæ tantæ prævaricationis dediſſent pœnas. *Obdormivit in umbra Iuniperi.* Mirum quòd zelator legis, fervore perſecutionis poſſet tutò dormire, vel à ligno qui fugiens umbram habere. Cur igitur haud in aliam fugit arborem? Ut ad amuſſim legis in declamationibus exhiberet zelatorem. *Spinas habet pro folijs*: inquit Raviſ. Textor, lib. 7. *Officin.* cap. 17. En prædicatoris ſymbolum, ut voces ſortiantur declamationis propoſitum, expellens è pectore verborum foliorum faſtum: equidem ſi fructus quæritur, dum verbis Dei verbum ſtudioſè fulminatur; tunc prædicatio, uti intenditur, fructuoſa, dum folia ſpinæ, quibus compunguntur pectora. Multoties quia placet ægritudo, eſtò amara dulcedo, amor proprius in præcordijs vomicam celat, quouſque putredinis morſu doleat. Diſponitur in prædicatione ſtimulus vocum in dolorem demulcentium vulnerum: iuniperoque confertur vox prædicantis, quæ ſpinas habet pro folijs: quippe tunc fructus prædicationis in corda, dum configitur ſpina. Aliter etiam in ſcopum Plinius. *Quidam earum duo genera tradant* (infit *lib.* 16. *cap.* 25.) *alteram florere, nec ferre: quę verò non floreät, ferre protinus.* Fructus audientium facilè cognoſcitur, ex ſpecie prædicantium. Si oratio duntaxàt floret, profectò ſterilis, omninò ſpecioſo ornatu futilis: equidem cùm peccatis pectora vulnerentur, ſpinis, non floribus compunguntur. Fructifera ſanè concio, qua interna cognoſcitur ægritudo; cui malagma Dei ſermo. Hic non conſtat mulciminis ſuavitate, penetrabilior omni gladio ancipiti: & ut à floribus reſipiſcant prædicantes, ſicut à flagitijs prædicationem audientes, exponitur ferax iuniperus, carens floribus; igitur audientes floribus tantùm verborum, nequaquàm referunt fructum. Folia & folia, verba vana; quippequàm duntaxat verba, cùm debeät ad medicamina cordis

——*Par lingua potentibus herbis:*
Ipſe cruor tutus, nullumque admittere virus.

Text. *Declamatio fructuoſa, ſi pectora puncta.* — Plin. — *In floribus nullus fructus.* — Lucan. 9. v. 893.

5 Modus prædicationis docetur & in exemplum, ab eo qui non venit pacem mittere ſed gladium; ne cor exæſtuet intra viſcera tabeſcens, pacem peccatorum videns: *Vos eſtis lux mundi*, dicit aſſeclis poſt munus ſalis, in expulſionem putredinis peccatoris. *Lux eſt ſummè ſimplex; ſummè mobilis, ſummè contraria generans, & concilians, ſummè communicabilis, ſummè multiplex, ſummè convertibilis, nihil utilius, nihil pulchrius, nihil velocius, nihil ſubtilius. Semper enim lux inviſibiliter & in tenebris lucet; ſed non ſemper illuminat viſibiliter.* Hæc Grannuyſe, lib. 8. de *Propriet. rer.* cap. 40. ex N. Berchorio, 5. *Reductor.* cap. 39. Plura alia videſis apud Dionyſ. Areöpag. & *Epiſt.* 5. & de *Cœleſt. Hierarch.* cap. 15. Ita lux. *Sic luceät lux veſtra coram hominibus, ut videänt opera veſtra & glorificent Patrem veſtrum, qui in cœlis eſt.* En methodus concionis & prædicantis, ad gloriam eius qui eſt in cœlis. *Luceat lux veſtra*, ut illuminet, non ut cæcet imprudentià verborum, ac vulnere exacerbantium: equidem cùm peccatores excuſationem in pœnitudinem quærant, & plus de medicis, quàm de vulneribus doleänt; præ ira phrenetici obcæcantur luce, irritantur medicamine. Alij ſublimitatibus ieiunos relinquunt audientes, quoniam ſine verbis illorum ſermones; igitur copià fortiore luminum ita obcęcantur, ut videntes non videant, & audientes non intelligant. *Oculi veſtri vident, quod os meum loquatur ad vos*: dixit fratribus Ioſeph. Ideſt, proprio idiomate, quod poteſtis percipere ſine interprete, quod ſuo loco diximus: dicitque ad illos ore loqui, dum loquitur illis; quoniam ſi in ſermone non intelligitur vox, ad illos dirigitur, cæterùm illis non eſt, igitur illis confuſè ac ludicrè loquitur, quaſi nihil loqueretur. *Locutus eſt eis multis in parabolis, dicens*, Nihil loquens diceret illis, ni illis loqueretur in parobolis. Ita loquens, loquitur. 1. *Reg.* 2. 30. dicitur verbo, *Matth.* 8. 8. Loquitur, & non ſilet, *Ezech.* 24. 27. Loquitur, & non tacet. *Actor.* 18. 9. Dicitur dictu, *Luc.* 14. 3. quippe intelligitur, ſermo. Quid ad plebem caſus Martis, exaltatio Iovis, trinus aſpectus Signorum, & oppoſitio Planetarum? Taxavit irridens Cynicus. *Cuidam* (ait in *Diogen.* Eraſmus, *Apophthegm.* 52.) *ad oſtentationem ingenij, multa de rebus cœleſtibus diſſerenti: Quàm nuper, inquit, de cœlo veniſti?* Patet itaque ſtultiſsimus, dum ſibi videtur de cœlo delapſus.

Proprietates lucis. Grannuyſ. — Matth. 5. 16. — *Prudentia in prædicatore neceſſaria.* — Gen. 45. 12. *Conditiones.* — Matth. 13. 3. — *Futilitates.* — Eraſm.

6 *Sic luceät lux veſtra coram homini-*

Ubi ſupr.

nibus ut videänt opera veſtra. Non lucem, ſed operum ſplendorem. Lux doctrina eſt, quę errantes dirigit: uſus doctrinæ per opera in imitationem impellit: & ut luceänt declamantes, non lux proponitur in exemplum, ſed opera prædicantium; quippe aptiùs illuminantur vita exemplari, quàm ſplendore doctrinæ. Non debent in his qui doctrina lucent, doctrinæ lucere; ut ſplendores videantur, ſed ut audientes videänt, quomodò doctrinà ſplendeänt. In hoc vident exemplum, in illo plauſum: minimèque illuminantur in ſequelam doctrinæ cœleſtis, modò viderint in luce ſplendorem vanitatis. *Ut videant* qui vitijs cæci, qua neſciunt via, opera prædicantis ſunt neceſſaria.

Quomodò docentes nihil docent?

Ut luce videant, videäntur opera, quę colyrium cęcitatis cordis prę iniquitate ambulantis in tenebris: equidem cùm doctrinà illuminentur, & exemplo in dolorem commoveäntur; cæci coram luce remanent, quippequàm ni opera videänt, nil vident. *Qui docet in doctrina*: dicit Paulus, de quo in *Liter.* n. 45. Docet in doctrina, cuius iuxta doctrinam videntur opera: etenim cùm exemplo conſtet prædicationis corpus, eſt ſine virtute virtus; quoniam tunc doctrina ut cœleſtis prædicatur, ſed non docetur.

Rom. 12.8.

Acta non erant acta.

Homer.

Cur in illis neceſſarium exemplum?

Dicit Homer. 4. *Odyſſ.* v. 777. Actum in concionatore non actum, ſi abeſt exemplum: etenim tota beätitudo docetur, ſed nihil agitur. Ratio ſub manum. Doctrinæ expoſitio fit in exilium vitiorum, ut his expulſis cœleſtie obtineätur regnum; minimèque peccator ab illis removetur, quantunvis periculum damnationis audiatur: quippe ſperat etiam flagitijs obtinere cœlum, ſicut prædicator iacens in corruptela vitiorum. Nil in actis actum eſt, quoniam præ vita concionantis totum vox. *Plus viva vox & convictus, quàm oratio proderit*: inquit Senec. *Epiſt.* 6. Sunt audientes ſpeculum concionantis: obijciunt ad imaginem, duntaxàt quorum acceperunt ſpeciem. Plus docuit Cato exemplo, quàm eloquio. Unde Lucan. 9. *Pharſal.* à v. 587.

Senec.

Ipſe manu ſuà pila gerens præcedit anheli
Militis ora pedes: monſtrat tolerare labores:
Non iubet:

Lucan.

7 Sequamur reliqua. In lucem prædicationis lucere debent opera; quoniam ni videänt in concionantibus doctrinę ſpeciem, adducuntur in tenebras & non in lucem. *Vos eſtis lux* errantium in via, *ut videant opera veſtra, & glorificent Patrem veſtrum*; non vos: aliàs evaneſcet lux, ex qua nullus in directionem radius, quippe fallit & non illuminat oculos. *In Ponto ſunt lapides igniti* (ait Textor, d.) *qui vento extinguuntur.* Siccine frivoli prædicatores, ducti vento vanitatis, qui audientes illuminare non poſſunt; quoniam plauſus turbine, vento furenti extinguuntur. Nihil ſine luce illuminatur, & ſi ſal evanuerit, in quo ſalietur? *Aſcendit ſuper cherubim & volavit, volavit ſuper pennas ventorum*: David inquit; ſed alibi ſeſe exponit; *Aſcendit ſuper cherubim & volavit, & lapſus eſt ſuper pennas venti.* Effectus elucet vanitatis, alienæ prorſùs à munere prædicationis, in quo ſummus error, ubi micat ad ſpeciem lenocinans fulgor: equidem dum præ eruditione inflato videtur aſcendere ſuper Cherubim; in vento plauſus invenit ſubdolè fraudem: vento nititur, & labitur, cum vanà cogitatione fraudetur: diciturque lapſus, qui cogitatur ſuper Cherubim aſcenſus; quoniam intendens vanitate volatum, deſinit in præcipitium. *Summæ gloriæ, gloriam á ſe excutere, & Deo tribuere*: ait Novarin. in *Uubr. Virgin.* Excurſ. 112. n. 1025. Pennæ ventorum elevant; & elevantur qui pennas ventorum calcant (ubi dirigitur vel in ipſo plauſu cor ad plauſum & gloriam Dei) quoniam ut vera inſit gloria, in Deo laudabitur anima: & non in pennis ſed ſuper pennas eruditio declamantium plauſu collocat aſcenſum; quippe dum volant, volant ſuper pennas ventorum. Tunc Prædicator vadit per ora virum. *Tunc ſplendor eius ut lux erit*: etenim cùm ventus extinguat, vel vanitate langueät; ductus inordinatà vanitate, lux doctrinæ, ſi lux, lucebit ſine ſplendore. Vide ne lumen quod in te eſt, tenebræ ſint: etenim cùm in tenebris occaſio ſit offenſionis; erit ventoſo lapſus, qui præſumitur aſcenſus. Venant. de *Incertitudin. vitæ*, v. 59.

Lapides Ponti.
Textor.
Pſal. 17.11.
2. Reg. 22. 11.
Ex vanitate lapſus qui cogitatur aſcenſus.
Novar.
Habac. 3.2.
Si lux, lux ſine ſplendore.

Nihil eſt quodcunque videtur,
Nam tumor hinc totus.

Venant.

8 Deus eloquenciæ plauſus Mercurius, ſed cui nupſit inclyta decora Virtus, de quo conſulitur Phœbus. Chartar. de *Deor. imagin.* fol. 55. ex Martian. Capella, 1. *Philolog.* inquit *Mercurium atque Virtutem ad Phœbum proficiſcentes facit de matrimonio inter ſe contrahendo conſulturos.* Si Phœbus Sol, ſignum Solis Iuſtitiæ, eius conſilio ſtatuitur ſplendor eruditionis Evangelicæ, ne ſit inanis prædicatio noſtra, ſola eruditione vagà: equidem licèt eximia, Mercurialis, nullius momenti, ubi ſoluta aberrans ſine virtute. *Oratores* carpebat Cynicus (ait Eraſm. d. n. 16.) *quód ſtuderent iuſta dicere, ſed eadem facere negligerent.* Dum excludebant virtutem, Mercurij ſolicitabant libertatem, futilem eruditionem: etenim effrenis, deſpicabilis, facundiſsima oratio, ſine ullo virtutis iugo. *Ex his autem qui ſunt* (ſubdit Senec. *Epiſt.* 52.) *eligamus non eos, qui verba magna celeritate præcipitant, & communes locos volvunt, & in privato circulantur: ſed eos qui vità docent, qui cùm dixerint quid faciendum ſit, probant faciendo: qui docent quid vitandum ſit, nec unquàm in eo, quod fugiendum dixerint, deprehenduntur. Talis oratio aliquid exhortationis affert ipſis audientibus, & animos adoleſcentium ſtimulat. Ad rem commoveantur, non ad verba compoſita: alioqui nocet illis eloquentia, ſi non rerum cupiditatem facit, ſed ſui.* Verborum præcipitium nunquàm poteſt eſſe encomium. *Dant quidem inanem voluptatem, ſed gloriam referunt inaniorem*: Addit Plutarch. ubi infrà n. 13. Huiuſmodi verbifluos inſtruit, qui in oratoria ſummus rhetorum excelluit. *Omittendæ ſunt omnes voluptates* (ait *Orat.* pro Cœlio) *relinquenda ſtudia delectationis, ludus, iocus, convivia, atque ſermo penè familiarium.* Si ita ad profanam eloquentiam, quid in ſacram?

Chartar.
Virtus Mercurij coniux.
Eraſm.
Senec.
Nil concionator, ſi abeſt virtutis decor.
Plutarch.
Cicer.

9 Audiatur in imitationem Doctor Gentium. *Evangelium noſtrum* (inquit) *non fuit in ſermone tantùm; ſed in virtute & in Spiritu-Sancto, & in plenitudine multa, ſicut ſcitis quales fuerimus in vobis propter vos.* Cuncta delicabimus, ut per cuncta conſtet perfecta prædicationis forma. *Evangelium noſtrum*: ergo in nobis debet eſſe propoſitum Evangelium, ut prædicatio ritè fiat, & rectos errantes faciat: igitur Evangelica dogmata non prædicantur, ubi ad fabulas vanas declamantes convertuntur.

1. Theſſ. 1.5
Principale propoſitum, Evangeliū.
Textor, Epigr. 4.

Vana quid inſulſi prodeſt ſententia vulgi?
Optima dat vitio, deteriora probat.
Quid verboſa iuvant indoctæ murmura plebis?
Vanus, iners, demens, mobilis, inſipidus.

Planè in concione puerile, ludicrum, Evangelium proponi, & non audire Evangelium. Expectatur ab audientibus, ſi flores fructus parturiunt; ſed in tunſionem pectoris & amorem virtutis, tanquàm ſplenium auris flores & flores. Hi nequaquàm mittuntur: quomodò prædicabunt, niſi mittantur? Qui mittuntur uti Angeli ſunt adminiſtratores propter eos qui hæreditatem capiunt ſalutis.

10 *Evangelium non fuit in ſermone tantùm.* Hinc dicitur à Salomone, quaſi pro templo animæ: *Ædificans ædificavi domum in habitaculum* Dei. Sermo ſolus eſt in plauſum, quaſi qui procedit per funiculum, cuius illi per pericula gloria (de quo alibi ex Plinio *lib. 9. Epiſt.* 26.) diciturque dexteritas, quæ fatuitas: unde ſi ſermo tantùm in huiuſmodi ędificio, nulla coäleſcit ędificatio; quippe verba & verba, quantunvis grandia, duntaxàt rudera & rudera. Dialecto noſtrà: *Un ecba cantos.* Sermo medium eſt, ut audiatur veritas, & exulet fora iniquitas. Perperàm obtinebitur finis, ſi ſtudium tantùm in medio: nullaque tunc ex tanta mole procedit ædificatio; quoniam licèt verbis magna proferat, quiſquis ſermone ædificat, non ædificat. Sermo à declamante fit, ut ædificentur muri Ieruſalem: ſermoque ſolus à prædicatione repellitur, quia nihil ædificatur. *Non fuit in ſermone tantùm, ſed in virtute.* Iam datur ædificatio in ipſa ædificatione, dum prædicatur virtus, & præ dolore criminum ſcinditur pectus, iunctis ſermone & virtute prædicantis, ut non conſulatur verbis: igitur ſi prædicatur & ædificium erigitur, non erigitur virtute ſermonis, ſed ſermone virtutis. Ita ædificans ædificat. Ædificat declamator, ſi ita virtute prædicat; quippe ſpeculum virtutum obijcitur in ædificationem audientium: nequitque ædificare ſine virtute, quia nequit ædificari ſine ædificatione. Prædicantis vita, audientium profectò forma. Hinc pro *Virtute*, legit Alapide: *Efficacia miraculorum.* Efficacia vocis à virtute prædicantis, qua corda in obſervantiam ſtimulantur legum, atque prementium deteſtationem vitiorum: iunguntur que miracula ex virtute, efficacitate exempli; quoniam prædicatores morum candore atque integerrimà vità, in converſionem cordium faciunt miracula. Inter Perſas ignis collocabatur in lanceæ cuſpide, miro ſplendore flammæ; ex quo efformatum emblema cum lemmate: *Lux publica.* Adi Iacob. Typotium in Tom. 2. *Symbol.* 7. Octavij Strada. Inſigne acumen ingenij pro prædicante virtute. Lanceä in ictum, lux in ſplendorem coruſcantium radiorum: cuſpiſque ferri unitur meritò luci; in effectum verbi Dei, & ſplendorem exempli: igitur dum vita declamantis clarè virtutibus fulget, corda audientium ſermone quaſi fulmine tranſadigit. Patet *quomodó converſi eſtis ad Deum: á ſimulachris ſervire Deo vivo & vero.* Ita Paulus ædificat, & errantes virtute lucis ad cognitionem revocat. Quid mirum, ſi mira faciat?

3. Reg 8.13
Quæ in vanis plauditur dexteritas, eſt fatuitas.
Converſio cordis non à virtute ſermonis, ſed à ſermone virtutis.
Typot.
Et exemplo concionantis
Ibid. v. 9.
Ignis in lancea apud Perſas.
Marull.

Implebat actu, quicquid ſermone docebat.

11 Etiam Evangelium (quod non in ſermone tantùm, ſed in virtute, ut potiretur fructu) fulminatum *In Spiritu Sancto.* Nec in ſpiritu vanitatis, nec in vanitate ſpiritus: *Non enim audemus inſerere, aut comparare nos quibuſdam, qui ſeipſos com-*

2. Cor. 10. 12.

menaant. Spiritum habent, & ſe commendant, quaſi habentes non acceperint. Hi deſtruunt & ædificant, dum ut prædicentur prædicant: etenim dum ſe commendant propter prædicationis ſpiritum, & animarum zelum, eſt prædicatio ſine fulmine virtutis; quippe ex vanitate ſpiritus tranſeunt in ſpiritum vanitatis. Futilis omninò gloria & prędicatio vana: igitur ędificatione non ædificat, niſi quem Deus prædicatione commendat. *In Spiritu-Sancto.* Siccine efficax in motionem concio. Sic in illis Paulus propter illos, non propter ſe, quanvis fulgeret ut Sol; igitur cùm ſpiritus detur in utilitatem, & nequaquàm in poſsidentis tumorem; non eſt ſpiritus in prædicatione ſanctitas, ſi abeſt audientium utilitas. Eſt ſpiritus, ſed non ſpiritus ſanctus; etenim qui datur in auſcultantium pulchram ædificationem, convertitur tumidè in propriam utilitatem. At quid ex huiuſmodi tumore? Frigora in audientium igne: ſiquidem haud fervide auſcultatur prædicatio, ubi ſpiritus declamantis ſine ſpiritu. Os habent & non loquentur: aures habent, & non audient: oculos habent, & non videbunt; pedes, ſed non ambulabunt. Si ſpiritus ex virtute virtutis; ſine virtute ſpiritus ſtatuæ meræ, quæ nihil movent ſine actione vitali.

Abſit à prędicatore ſpiritus vanitatis & vanitas ſpiritus.

Statuæ ſtatua, & dictum de marmore marmor. — Alciat. *Embl.* 67.

12 Denique à Paulo evangelizatur exemplo & virtute prævia, *In plenitudine multa.* Verùm quid hoc? *Non in phantaſia* (ait hìc Ambroſius) *ſed in veritate plenitudinis.* Eſt ne plenitudo falſa? Utique, dum prædicator dictis operatur oppoſita, intendens in auditorio converſionem morum, ac pœnitudinem criminum ex vi fulminis verborum: equidem cùm huiuſmodi virtus non ſit in verbis, ſed in actione virtutis; convertere peccatores vitijs rhetorum, undique prorsùs phantaſticum. Parùm profectò prodeſt phalerata facundia, ſi deſiſtit deſciſcens à propoſito vita: implet verbis auricomis orationem, ſed muneris evacuat ut vitioſus plenitudinem: hæcque in officio magna & multa; quippe amica debent eſſe & verba & opera. Vel ſis quod dicis, vel dic quod es, vel non dic: etenim loquendo nihil dicit, ſed ipſis verbis muteſcit. Quid verba & verba ad verborum ſubſtantiam? *Loquentur omnes qui operantur iniuſtitiam?* Ex vita ſine cenſura conſtituitur in concionante plenitudinis forma. Unde evacuat, & non adimplet officium, quiſquis vitioſus exponitur in exemplum. *Scribæ ſacrorum in Ægypto* (inſit Kircher. d. in illorum *Polit.* cap. 1. ex Clement. Alexandr. 6. *Stromat.* cap. 2.) *pennas habentes in capite in manibus portabant librum & regulam.* Hinc efficacia ſermonum verà plenitudine ſcientiarum, ut conſtet pennis ſtudij eſſe doctum, qui regulam poſſederit ad munus & librum: etenim in vitam quicquid dixerit nauci & flocci, ſine regula vitæ. Veri Prædicatoris officium, quòd ipſe in mores ſit regula morum: in cuius exemplum Nemeſis, ut ait Achil. Bocch. *Symbol.* 67.

Ambroſ. — *Plenitudo ſermonis ex vita exemplari prædicantis.* — Pſal. 93. 4. — *Inſigne Scribarum.* — Clem. Alc. — *Sine regula vitę nihil in prædicatore.*

Ne fortè vitans incedat
Stultè in vitia contraria,
Frenum ſedenti porrigit
Normamque, calcaria.

Achill. Bocch. Imago Nemeſis.

13 Aſtipulatur Plutarchus. *Lacedæmoniorum quidem Magiſtratus* (ait de *Audiendo*) *cùm ſententiam cuiuſpiam, qui fœdam vitam egiſſet, comprobaſſent; alterum iuſſerunt probatæ vitæ & morum, ut eam pronunciaret: rectè ſanè atque prudenter populum aſſuefacientes, ut à moribus potiùs quàm ab oratione duceretur auctorum.* Propoſito N. SS. Legislator, de Præſide, ut ritè procedant ſubditi, inſit cap. 2. *Regul. Sanct.* diviſ. 1. & 2. *Iuſsio eius vel doctrina:*. *Duplici debet doctriná ſuis præeſſe diſcipulis: ideſt, omnia bona & ſancta factis ampliùs quàm verbis oſtendere.* Iuſsio & doctrina dicuntur à Præſide facta; quippe eſt doctrina & doctrina per opera: equidem cum doctrinam ſignanter explicet verbis, & iuſsionem tacitè fulminet factis; ubi doctrinæ contraria incircumſpectè operatur, nihilum iuſſu iubetur. Vide plura in *Liter.* à n. 40. Modò intelligitur prudentia in moderatione populi ſub Davide. *Sine iniquitate* (inquit) *cucurri & direxi.* Dirigere regimen notat, & ſe in regimine ſine iniquitate ſignat; quoniam modò haberet aliquam iniquitatem, nullo modo in regimine obtineret directionem. Sequitur bonus ſubditus prælatum, in quo imitabilem videt candorem morum; quoniam ſuperſedere erubeſcit, dum ille currit. Quia ſine iniquitate David cucurrit, ad votum omnes ſubditos direxit: etenim ad ſubditorum rectam moderationem, cum vitijs Superiorum non eſt regimen. *Cuius vita contemnitur* (dicitur cap. *Infames*, quæſt. 7.) *reſtat ut prædicatio contemnatur.* Cuius erit pretij, quod ſine pretio? Qualis æſtimatio lapilli in ſterquilinio? Regatur lege, qui cupit regere; atque ratione, procul nævo, cui incumbit alios dirigere. Aptè Venant. in *Nuptijs Sigeberti Regis*, à v. 79.

Plutarch. — S. Bened. — *Præſes & prædicator iubent exemplo.* — Pſal. 58. 5. — *Minimè regunt cum vitio.* — Decret.

Corrigit ipſe priùs, quod poſcit, ut alter emendet,
Qui ſibi cenſura eſt, reliquis benè lege coërcet.

Venant.

DI-

DIDASCALIA III.

Ore confeſsio fit ad ſalutem.

1 OPportunè in Didaſcaliam verba Auguſtini, quæ habentur de *Pœnitent.* diſtinct. 1. cap. *Quem pœnitet*, in modum & entitatem confeſsionis. *Quem pœnitet* (dicitur) *omninò pœniteat, & dolorem lachrymis oſtendat. Repræſentet vitam ſuam Deo per ſacerdotes, præveniat iudicium Dei per confeſsionem. Præcepit enim Dominus mundandis* (Levit. 14. à 2.) *ut oſtenderent ora Sacerdotibus, docens corporali præſentiá confitenda eſſe peccata: non per nuncium, non per ſcripta manifeſtanda. Dixit enim, Ora monſtrate, & omnes; non unus pro omnibus, non alium ſtatuatis nuncium, qui pro vobis offerat munus à Moyſe ſtatutum; ſed qui peccaſtis per vos, per vos erubeſcatis.* Hæc eſt confeſsionis forma, quam plerunque devenuſtat erubeſcentia: equidem delinquentes in malefactis gloriantur, ſe malos eſſe cognoſcunt; ſed cùm ad vulnerum medicinam appropinquant, vulnera ignorant, fugientes ſcelerum confeſsionem, etſi noverint, ex ipſa recipere ſanitatem. Si venena in vomitum urgent, totum propoſitum, ut venena deaurent, quin reſtituantur in ſalutem, ſub linguę cuſpide habentes efficax medicamen: equidem vulnerum medicina, nequaquàm venena aurata. Ad rem vel Ethnicus *lib.* 1. *Epiſt.* 16. à v. 19.

Modus confeſsionis. — Auguſtin. — *Venena aurata, vulnerum non medicina.*

——*Vereor, ne cui de te plus quám tibi credas:*
Neve putes alium ſapiente bonoque beatum:
Neu ſi te populus ſanum, rectèque valentem
Dictitet, occultam febrem ſub tempus edendi
Diſsimules, donec manibus tremor incidat unctis.
Stultorum incurata pudor malus ulcera celat.

Horat.

Malè habent, malum retinent; & retineri à malo, fatuiſsimè dictitatur valetudo: equidem cùm promant ad medicinam non omnia, manent incurata medicamine ulcera: peritque ſalus repentè & à vulnere & á vulneris pudore. *Confeſsio conſcientiæ vox eſt:* ait Marc. Senec. lib. 8. *Controverſ.* 1. Unde illa alia apud Ovid. 8. *Metam.* Fabul. 1. dixit:

Senec.

——*Fateor, merui, & ſum digna perire.*

Ovid.

Invenit utique modum, quo liberaretur, quùm peccantem dignam pœnis fatebatur; igitur proferebat peccata, haud aliter præut ſederant in conſcientia.

Epiſtola accuſationis ſcripta erat Syriacè, & legebatur ſermone Syro: Tautologiæ noſtræ eſt textus. Syrè ſcribitur & Syrè legitur accuſatio; ut proficua ſit peccatorum confeſsio: ſiquidem præut ſcripta cognoſcuntur in conſcientia, debent ore legi a pœnitente peccata.

1. Eſdr. 4. 7. — *Debent in confeſsione dici peccata præut ſunt in conſcientia.*

Sordibus ex ipſis formoſior ardet.

Guil. Heſ.

Accinit Guilielm. Heſius de *Charit.* Embl. 25. pingens bullam è ſordibus ad Solem converſam, amœnantem oculorum curioſitatem ob eximiam inſpectatam è lumine pulchritudinem. Ita pro confeſsione criminum acumen promit:

Quæ trahit innumeros adverſo Sole colores
Bulla parum caſto ſurgere iuſſa luto;
Pulchra nimis vel amœna foret, niſi vile fuiſſet
Materiæ in cænum degenerantis opus.

Idem.

Quid fœdius crimine, anima in cænum degenerante? At quid pulchrius iſtà non adverſo, ſed propitio Iuſtitiæ Sole? Unde ex maculis tanta pulchritudinis venuſtas? Quia faſſa maculas. Coram Sole ſpecioſitas ex ſordibus? Confeſsio & pulchritudo in conſpectu eius. Dum criminum pœnitens confeſsionem habet,

Idem in anima peccatorum confeſsio, atque gratiæ pulchritudo.

Pulchrior ex ipſis ſordibus eſſe poteſt.

Idem.

3 Eccleſia militans, quia modò per fidem & non per ſpeciem (eſtò habeát bonorum & improborum diſcrimen, uti obſervat Gregor. Magn. Homil. 12. in *Evangel.* & Nos *Tom.* 5. *T.* 1. *n.* 27.) habet per gratiam Deitatis claritatem, quapropter illam Ioannes vidit de cœlis, ut illuc aſcenderet, deſcendentem. Mira ſanè Numinis dignitas, & gratiæ hominibus communicatæ claritas! Ita a Ioanne deſcribitur: *Lumen eius ſimile lapidi pretioſo, tanquàm lapidi iaſpidis, ſicut cryſtallum.* Cryſtalli proprietas eſt claritatis perſpicuitas. *Candida cryſtalla:* dicit Martial. 8. *Epigramm.* 77. Conditio iaſpidis, nævi, & umbræ, quæ pulchritudinis maculæ. *Obnubit tempora iaſpis:* ait Petrarch. in *Amor. triumph.* Quæ videtur contradictio, propter effectum mirificum eſt pœnitentis confeſsio (cùm anima iaceret plena ſordibus, & fœteret prę putredine corruptum pectus; & rediret in amiſſam maculis gratiam, accipiens cœleſtem formam) iaſpiſque maculoſa cryſtallus dicitur, dum crimina anima maculata confitetur; quippequàm per doloroſam ex animo confeſsionem, deletis maculis habet ut cryſtallus claritatem. Quæ in iaſpide ut maculæ rutilant, cryſtallum ſummè dedecorant. Adinſtar iaſpidis eſt ani-

Apocal. 21. 11. — *Quæ maculata, ſpecioſa.*